

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift

Citation: Kierkegaard, Søren: "Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 7*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Jette Knudsen; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2002 , s. I. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-ae-txt-shoot-id723f0feb-62f6-4b89-834c-e9a600cfc557.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 7

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

§ 1 Den dialektiske Modsigelse, hvilken er Bruddet: at forvente en evig Salighed i Tiden ved et Forhold til et Andet i Tiden

I denne Modsigelse er Existentsen paradox accentueret, og Distinktionen *her og hisset* absolut bestemt derved, at Existentsen er paradox accentueret, fordi det Evige selv er blevet til i et Moment af Tiden. Man erindre bestandigt, at jeg ikke paatager mig at forklare Problemet, men blot at fremsætte det.

Opfattelsen af Distinktionen »her og hisset« er afgjørende for enhver Existents-Meddelelse. *Speculationen* ophæver den absolut (den er et Udtryk for Modsigelsens Grundsætning) i den rene Væren; hvilken Ophævelse igjen er et Udtryk for at *Speculationen* ingen Existents-Meddelelse er, hvad der er dens Mislighed forsaavidt den vil forklare Existents. *Religieusiteten A*, der ikke er *Speculationen*, men dog speculativ, reflekterer paa denne Distinktion ved at reflektere paa det at existere; men selv Skyld-Bevidsthedens afgjørende Bestemmelse er dog indenfor Immanentsen. *Det Paradox-Religieuse* bestemmer Distinktionen absolut, ved paradox at accentuere det at existere. Idet nemlig det Evige er blevet til i et Tids-Moment, kommer det eksisterende Individ ikke til i Tiden at forholde sig til det Evige eller besinde sig paa sit Forhold (dette er A), men *i Tiden* til at forholde sig til det Evige *i Tiden*; saa altsaa Forholdet er indenfor Tiden, hvilket Forhold er lige stridende mod al Tænkning, hvad enten man reflekterer paa Individet eller paa Guden.

Opfattelsen af Distinktionen Her og Hisset er i Grunden Opfattelsen af det *atexistere*, og herom samler igjen Forskjellighederne sig, naar man passer paa, at Christendommen ikke er en Lære men en Existents-Meddelelse. *Speculationen* seer bort fra Existens; det at existere bliver for den det at have existeret (Forbigangenheden), Existentsen et forsvindende og ophævet Moment i det Eviges rene Væren. *Speculationen* kan som Abstraktionen aldrig blive samtidig med Existentsen, og kan derfor ikke fatte Existentsen som Existents, men først bagefter. Dette er Det der forklarer, hvorfor *Speculationen* viseligen holder sig fra Ethiken, og hvorfor den bliver latterlig, naar den begynder derpaa. *Religieusiteten A* accentuerer det at existere som Virkeligheden, og Evigheden, som dog i den til Grund liggende Immanents bærer det Hele, forsvinder saaledes, at det Positive bliver kjendeligt paa det Negative. For *Speculationen* er Existentsen forsvunden, og kun den rene Væren er; for *Religieusiteten A* er kun Existentsens Virkelighed, og dog er det Evige bestandigt skjult af den, og skjult tilstede. *Det Paradox-Religieuse* sætter Modsætningen absolut mellem Existentsen og det Evige; thi netop det at det Evige er i et bestemt Tids-Moment er Udtrykket for, at Existentsen er forladt af det Eviges skjulte Immanents. I det *Religieuse A* er det Evige *ubique* et nusquam, men skjult af Existentsens Virkelighed; i det *Paradox-Religieuse* er det Evige paa et bestemt Sted, og dette er netop Bruddet med Immanentsen.

I andet Afsnit Cap. II blev der sagt, at det vor Tid har glemt, hvorved *Speculationens* Misforstaaelse af Christendommen lader sig forklare, er: hvad det er at existere og hvad Inderlighed er. Det *Religieuse* er ganske rigtigt den eksisterende Inderlighed, og alt i Forhold til Fordybelsen af Bestemmelsen heri stiger *Religieusiteten*, og det *Paradox-Religieuse* bliver det Sidste.

I Forhold til Bestemmelsen af Individets dialektiske Inderliggjørelse rangere alle Existents-Opfattelser. Jeg skal nu, forudsættende hvad derom er udviklet i dette Skrift, blot recapitulere, mindende om, at *Speculationen* naturligtvis spiller udenfor, da den som objektiv og abstrakt er ligegyldig mod Bestemmelsen af det eksisterende Subjekt, og i det Høieste har med den rene Menneskehed at gjøre; medens Existents-Meddelelser forstaae noget Andet ved unum, naar det hedder unum noris omnes, forstaaer noget Andet ved »Dig selv« naar det hedder »kjend Dig selv«, forstaaer derved et virkeligt Menneske, og antyder derved at den ikke beskæftiger sig med de anekdotmæssige Differentser mellem Peer og Povel. – Er Individet udialektisk i sig, og har sin Dialektik udenfor sig: saa har vi de *æsthetiske Opfattelser*. Er Individet dialektisk ind efter i sig selv, i Selvhævdelse, saaledes at altsaa den sidste Grund ikke bliver dialektisk i sig, da det til Grund liggende Selv bruges til at overvinde og hævde sig selv: saa har vi den *ethiske Opfattelse*. Er Individet bestemt dialektisk ind efter i Selvtilintetgjørelse for Gud: saa har vi *Religieusiteten A*. Er Individet paradox-dialektisk, enhver Rest af oprindelig Immanents tilintetgjort, og al Sammenhæng afskaaret, Individet bestedt i Existentsens Yderste: saa har vi det *Paradox-Religieuse*. Denne paradoxe Inderlighed er den størst mulige, thi selv den meest dialektiske Bestemmelse, naar den dog er indenfor Immanentsen, har ligesom en Mulighed af Udflugt, af en Springen fra, af en Tilbagetagen ind i det Evige bag ved; det er, som var dog Alt ikke sat ind. Men Bruddet gjør Inderligheden til den størst mulige¹.

1. Efter dette Schema vil man kunne orientere sig, og uden at forstyrres af, om Nogen bruger Christi Navn og en heel christelig Terminologie i et æsthetisk Foredrag, blot see paa Kategorierne. (tilbage)

I Forhold til Opfattelsen af det: at existere rangere igjen de forskjellige Existents-Meddelelser. (*Speculationen* som abstrakt og objektiv seer aldeles bort fra det at existere og Inderlighed; og er, da

Christendommen endog paradox accentuerer det at existere, den størst mulige Misforstaaelse af Christendommen). *Umiddelbarheden*, det *Æsthetiske* finder ingen Modsigelse i det at existere; at existere er Eet, Modsigelsen noget Andet, som kommer udenfra. *Det Ethiske* finder Modsigelsen, men indenfor Selvhævdelsen. *Det Religieuse A* fatter Modsigelsen som Lidelse i Selvtillintetgjørelsen, dog indenfor Immanentsen, men ethisk accentuerende det at existere forhindrer det den Existerende i abstrakt at blive i Immanentsen eller i at blive abstrakt ved at ville blive i Immanentsen. Det *Paradox-Religieuse* bryder med Immanentsen, og gjør det at existere til den absolute Modsigelse ikke indenfor Immanentsen men mod Immanentsen. Der er intet immanent til Grund liggende Slægtskab mellem det Timelige og det Evige, fordi det Evige selv er kommet i Tiden og der vil constituere Slægtskabet.

Anmærkning. Man sammenligne hermed de tvende første Capitler af »Smulerner« om det at lære Sandheden, Øieblikket, Guden i Tiden som Lærer. I *æsthetisk Opfattelse* er den Ene Læremester, den Anden Lærende, saa han igjen Læremester. s. v., kort, Forholdet er Relativitetens. *Religieust* er der ingen Discipel og ingen Lærer («Læreren er blot Anledningen«, cfr. Smulerner), ethvert Individ er væsentligen lagt lige evigt an og væsentligen forholdende sig til det Evige, den menneskelige Læremester en forsvindende Gjennemgang. *Paradoxreligieust* er Læreren Guden i Tiden, Discipelen en ny Skabning («Guden som Lærer i Tiden giver Betingelsen med«, cfr. Smulerner). Indenfor det Paradox-Religieuse mellem Menneske og Menneske gjelder det Religieuse A. Naar derfor en Christen (der paradox er Discipel af Guden i Betydning af at være en ny Skabning) indenfor Christendommen igjen bliver Discipel af Den og Den, saa vækker dette en indirecte Mistanke om, at hele hans Christendom nok er lidt æsthetisk Galimathias.

Problemet, hvorm her bestandigt handles, var: hvorledes kan der gives et historisk Udgangspunkt o. s. v. I Religieusiteten A er der intet historisk Udgangspunkt. Individet opdager kun i Tiden, at det maa forudsætte sig selv som evig. Momentet i Tiden er derfor eo ipso slugt af det Evige. I Tiden besinder Individet sig paa, at det er evigt. Denne Modsigelse er kun indenfor Immanentsen. Anderledes, naar det Historiske er uden for og bliver staaende udenfor, og Individet, der ikke var evigt, nu bliver det, altsaa ikke besinder sig paa hvad det er, men bliver hvad det ikke var, og vel at mærke, bliver Noget, som har den Dialektik, at det saa snart det er maa have været, thi dette er det Eviges Dialektik. – Det for al Tænkning Utilgjængelige er: at man kan blive evig, uagtet man ikke var det.

I A er det at existere, min Existents et Moment indenfor min evige Bevidsthed (vel at mærke, det Moment som er, ikke det Moment som er forbi, thi dette er Spekulationens Forflygtigelse), altsaa et Mindre, der forhindrer mig i at være det uendeligt Høiere jeg er; i B er omvendt det at existere, skjøndt endnu ringere ved at være paradox accentueret, dog saa meget høiere, at jeg i Existentsen først bliver evig, og altsaa det at existere af sig afføder en Bestemmelse, der er uendeligt høiere end det at existere.